

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 2025/54

Karar Sayısı : 2025/50

Karar Tarihi : 6/3/2025

R.G. Tarih - Sayı : Tebliğ edildi.

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN: Konya 2. İş Mahkemesi

İTİRAZIN KONUSU: A. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 353. maddesinin (1) numaralı fıkrasının;

1. (a) bendinde yer alan "...kesin..." ibaresinin,

2. (a) bendinin 22/7/2020 tarihli ve 7251 sayılı Kanun'un 35. maddesiyle değiştirilen (6) numaralı alt bendinin,

B. 26/9/2004 tarihli ve 5235 sayılı Adlî Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun'un;

1. 25. maddesinin,

2. 39. maddesinin birinci fıkrasının (4) numaralı bendinin,

3. 18/6/2014 tarihli ve 6545 sayılı Kanun'un 50. maddesiyle değiştirilen 43. maddesinin birinci fıkrasının "...daire üyeleri ise en az birinci sınıfa ayrılmış olup, birinci sınıfa ayrılmayı gerektiren nitelikleri yitirmemiş adli yargı hâkim ve savcılar arasında..." bölümünün,

C. 24/2/1983 tarihli ve 2802 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanunu'nun;

1. 1/7/2016 tarihli ve 6723 sayılı Kanun'un 25. maddesiyle yeniden düzenlenen 28. maddesinin,

2. 22/12/2005 tarihli ve 5435 sayılı Kanun'un 16. maddesiyle değiştirilen 33. maddesinin birinci fıkrasında yer alan "...kanun yolu değerlendirme formları..." ibaresinin,

Anayasa'nın 2., 3., 5., 9., 10., 11., 17., 35., 36., 40., 49., 138. ve 141. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine karar verilmesi talebidir.

OLAY: İş kazası nedeniyle oluşan iş gücü kaybından kaynaklanan tazminat davasında itiraz konusu kuralların Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme, iptali için başvurmuştur.

I. İPTALİ İSTENEN KANUN HÜKÜMLERİ

A. 6100 sayılı Kanun'un itiraz konusu kuralların da yer aldığı 353. maddesi şöyledir:

"Duruşma yapılmadan verilecek kararlar

MADDE 353- (1) Ön inceleme sonunda dosyada eksiklik bulunmadığı anlaşırsa;

a) Aşağıdaki durumlarda bölge adliye mahkemesi, esası incelemeden kararın kaldırılmasına ve davanın yeniden görülmesi için dosyanın kararı veren mahkemeye veya kendi yargı çevresinde

uygun göreceği başka bir yer mahkemesine ya da görevli ve yetkili mahkemeye gönderilmesine duruşma yapmadan **kesin** olarak karar verir:

- 1) Davaya bakması yasak olan hâkimin karar vermiş olması.
- 2) İleri sürülen haklı ret talebine rağmen reddedilen hâkimin davaya bakmış olması.
- 3) Mahkemenin görevli ve yetkili olmasına rağmen görevsizlik veya yetkisizlik kararı vermiş olması veya mahkemenin görevli ya da yetkili olmamasına rağmen davaya bakmış bulunması (...)
- 4) Diğer dava şartlarına aykırılık bulunması.
- 5) Mahkemece usule aykırı olarak davanın veya karşı davanın açılmamış sayılmasına, davaların birleştirilmesine veya ayrılmasına, (...) karar verilmiş olması.
- 6) (Değişik:22/7/2020-7251/35 md.) **Mahkemece, uyuşmazlığın çözümünde etkili olabilecek ölçüde önemli delillerin toplanmamış veya değerlendirilmemiş olması ya da talebin önemli bir kısmı hakkında karar verilmemiş olması.**

b) Aşağıdaki durumlarda davanın esasıyla ilgili olarak;

- 1) İncelenen mahkeme kararının usul veya esas yönünden hukuka uygun olduğu anlaşıldığı takdirde başvurunun esastan reddine,
- 2) Yargılamada eksiklik bulunmamakla beraber, kanunun olaya uygulanmasında hata edilip de yeniden yargılama yapılmasına ihtiyaç duyulmadığı takdirde veya kararın gerekçesinde hata edilmiş ise düzelterek yeniden esas hakkında,
- 3) Yargılamada bulunan eksiklikler duruşma yapılmaksızın tamamlanacak nitelikte ise bunların tamamlanmasından sonra başvurunun esastan reddine veya yeniden esas hakkında, duruşma yapılmadan karar verilir.”

B. 5235 sayılı Kanun’un itiraz konusu itiraz konusu kuralların da yer aldığı;

1. 25. maddesi şöyledir:

“Kuruluş

Madde 25- Bölge adliye mahkemeleri, bölgelerin coğrafi durumları ve iş yoğunluğu göz önünde tutularak belirlenen yerlerde, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun olumlu görüşü alınarak Adalet Bakanlığınca kurulur.

Bölge adliye mahkemelerinin yargı çevrelerinin belirlenmesine, değiştirilmesine veya bu mahkemelerin kaldırılmasına Adalet Bakanlığının önerisi üzerine Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca karar verilir.

Birinci ve ikinci fıkra gereğince alınacak kararlar, Resmî Gazetede yayımlanır.”

2. 39. maddesi şöyledir:

“Üyelerin görevleri

Madde 39- Bölge adliye mahkemesi üyelerinin görevleri şunlardır:

1. Daire başkanı tarafından verilen dosyaları gerekli şekilde ve zamanında inceleyerek heyete sunmak, rapor hazırlamak ve kararlarını yazmak,

2. Dairelerindeki duruşma ve müzakerelere katılmak,

3. Dairenin uyumlu, verimli ve düzenli çalışmasının sağlanmasında ve işlerin makul süre içinde incelenip karara bağlanmasında daire başkanına yardım etmek,

4. Bu Kanun uyarınca daire başkanı tarafından verilen diğer görevleri yapmak.”

3. 43. maddesi şöyledir:

“Bölge adliye mahkemesi başkanı, daire başkanları ve üyelerin nitelikleri ve atanmaları

Madde 43- (Değişik: 18/6/2014–6545/50 md.)

Bölge adliye mahkemesi başkanı ve daire başkanları birinci sınıf olup, birinci sınıfa ayrılmayı gerektiren nitelikleri yitirmemiş; **daire üyeleri ise en az birinci sınıfa ayrılmış olup, birinci sınıfa ayrılmayı gerektiren nitelikleri yitirmemiş adli yargı hâkim ve savcılar arasından Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca atanır.”**

C. 2802 sayılı Kanun’un itiraz konusu kuralların da yer aldığı;

1. 28. maddesi şöyledir:

“Kanun yolu değerlendirme formu:

Madde 28 – (Mülga: 31/3/2011-6217/31 md.; Yeniden düzenleme: 1/7/2016 – 6723/25 md.)

Yargıtay ve Danıştay daireleri ile genel kurullarınca yapılan kanun yolu incelemeleri sonunda;

a) İstinaf kanun yolu incelemesinde görev alan daire başkanı, üye, Cumhuriyet başsavcısı ve savcılar,

b) İlk derece yargı yerlerinde duruşmaya, karara veya hükme katılan, karar veya hükmü veren ya da soruşturma aşamasında görev yapan hâkimler,

c) İlk derece yargı yerlerinde soruşturma aşamasında görev alan, iddianameyi tanzim eden, duruşmaya katılan, mütalaa veren veya kanun yoluna başvuran Cumhuriyet savcıları,

hakkında kanun yolu değerlendirme formu düzenlenir.

Kanun yolu değerlendirme formu; soruşturmanın niteliği, iddianame, karar veya hükmün hukuka uygunluğu ve isabet derecesi, soruşturma, kovuşturma veya yargılamanın hedef sürede tamamlanması, gereksiz masrafa sebebiyet verilmesi, duruşmalara hazırlıklı çıkılması veya hazırlıksız çıkılarak gecikmelere neden olunması, dosyaların eksiklik nedeniyle geri çevrilmeye neden olmayacak şekilde görevli daire veya birime gönderilmesi, bilirkişi görevlendirilmesinin hukuka uygun yapılması, soruşturma, kovuşturma veya yargılama işlemlerinin usul hükümlerine uygun olarak doğru ve zamanında yapılması, dava konularının anlayış ve yönlendirilmesi ile mütalaa, gerekçeli karar ve tebliğnamelerin yazılış, tahlil ve sonuçlandırılmasında başarı gösterilmesi gibi hususlar dikkate alınarak çok iyi, iyi, orta ve zayıf şeklinde düzenlenir. Yapılan incelemede olumlu veya olumsuz kanaat edinilememesi hâlinde, değerlendirme formu bu durum belirtilerek düzenlenir.

Hükmün onanmış veya bozulmuş olması tek başına olumlu veya olumsuz değerlendirme yapılmasını gerektirmez. Ayrıca, incelenen karara uygun muhalefet şerhi bulunması hâlinde olumsuz değerlendirme yapılamaz.

Bölge adliye mahkemeleri veya bölge idare mahkemeleri dairelerince yapılan istinaf kanun yolu incelemesi sonucunda yukarıdaki fıkralarda belirtilen kriterler esas alınarak kanun yolu değerlendirme formu düzenlenir. Aynı dosyaya ilişkin olarak istinaf kanun yolu incelemesi sonucu düzenlenen değerlendirme formu ile temyiz incelemesi sonucu düzenlenen değerlendirme formu arasında çelişki bulunması hâlinde temyiz mercilerince düzenlenen değerlendirme formu esas alınır.

Değerlendirme formu, kararı inceleyen heyetin başkanı tarafından düzenlenir. Hakkında değerlendirme formu düzenlenenler, formun Ulusal Yargı Ağı Bilisim Sistemi (UYAP)'ne kaydedilmesinden itibaren bir ay içinde gerekçelerini belirtmek suretiyle değerlendirme formunun yeniden incelenmesini isteyebilir. Yeniden inceleme talebi, başvuru tarihinden itibaren bir ay içinde incelemeyi yapan daire tarafından oyçokluğuyla karara bağlanır.

Yukarıdaki fıkraların uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Yargıtay ve Danıştayın görüşü alınmak suretiyle Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu tarafından yürürlüğe konulan yönetmelikle belirlenir.

Soruşturma, kovuşturma veya yargılamanın tamamlanması için öngörülen hedef süreler Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun görüşü alınarak Adalet Bakanlığı tarafından belirlenir.”

2. 33. maddesi şöyledir:

“Birinci sınıf hâkim ve savcılarının çalışmalarının değerlendirilmesi:

Madde 33 – (Değişik : 22/12/2005 - 5435/16 md.)

Birinci sınıf olan hâkim ve savcılarının başarılı olup olmadıkları; müfettiş hâl kâğıtları, alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerine ilişkin uygulamayı da kapsayacak biçimde iş cetvelleri, kanun yolu incelemesinden geçen işleri, **kanun yolu değerlendirme formları** ile varsa meslekî ve akademik konulardaki faaliyetlerine ilişkin diğer bilgi ve belgeler dikkate alınarak, üç yılda bir Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca değerlendirilmesi suretiyle tespit edilir.

Birinci sınıf olan hâkim ve savcılarının çalışmalarının değerlendirilmesine dair ilkeler, Kanunda belirtilen esaslar doğrultusunda Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca tespit edilerek Resmî Gazetede yayımlanır.”

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca yapılan ilk inceleme toplantısında başvuru kararı ve ekleri, Raportör Muhammed Nuri ÖZGÜR tarafından hazırlanan ilk inceleme raporu ve itiraz konusu kanun hükümleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

2. Anayasa'nın 152. ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 40. maddelerine göre bir davaya bakmakta olan mahkeme, bu dava sebebiyle uygulanacak bir kanunun veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesinin hükümlerini Anayasa'ya aykırı görmesi hâlinde veya taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık iddiasının ciddi olduğu kanısına varması durumunda bu hükümlerin iptalleri için Anayasa Mahkemesine başvurmaya yetkilidir. Ancak anılan maddeler uyarınca bir mahkemenin Anayasa Mahkemesine başvurabilmesi için elinde yöntemince açılmış ve mahkemenin görev alanına giren

bir davanın bulunması, iptali talep edilen kuralın da o davada uygulanacak olması gerekir. Uygulanacak kural ise bakılmakta olan davanın değişik evrelerinde ortaya çıkan sorunların çözümünde veya davayı sonuçlandırmada olumlu ya da olumsuz yönde etki yapacak nitelikte bulunan kurallardır.

3. 6100 sayılı Kanun'un 353. maddesinin itiraz konusu kuralların da yer aldığı (1) numaralı fıkrasında istinaf kanun yolunda bölge adliye mahkemesince yapılan ön inceleme sonucunda dosyada eksiklik bulunmadığının anlaşılması hâlinde bölge adliye mahkemesinin ilk derece mahkemesi kararının esasını incelemeden söz konusu kararın kaldırılmasına ve davanın yeniden görülmesi için dosyanın kararı veren mahkemeye veya kendi yargı çevresinde uygun göreceği başka bir yer mahkemesine ya da görevli ve yetkili mahkemeye gönderilmesine duruşma yapmadan kesin olarak karar vereceği hâller sayılmıştır. Bunlardan biri de itiraz konusu (6) numaralı alt bent uyarınca Mahkemece, uyuşmazlığın çözümünde etkili olabilecek ölçüde önemli delillerin toplanmamış veya değerlendirilmemiş olması ya da talebin önemli bir kısmı hakkında karar verilmemiş olmasıdır.

4. 5235 sayılı Kanun'un itiraz konusu 25. maddesinde bölge adliye mahkemelerinin Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun (HSK) olumlu görüşü alınarak Adalet Bakanlığınca (Bakanlık) kurulması, yargı çevrelerinin Bakanlığın önerisiyle HSK tarafından belirlenmesi, bu kapsamda alınan kararların Resmî Gazete'de yayımlanması hükme bağlanmıştır.

5. Anılan Kanun'un 39. maddesinin birinci fıkrasının itiraz konusu (4) numaralı bendinde Kanun uyarınca daire başkanı tarafından verilen diğer görevleri yapmak bölge adliye mahkemesi üyelerinin görevleri arasında düzenlenmiş; 43. maddesinin itiraz konusu bölümünde ise bölge adliye mahkemesi üyelerinin en az birinci sınıfa ayrılan ve birinci sınıfa ayrılmayı gerektiren nitelikleri yitirmemiş adli yargı hâkim ve savcıları arasından HSK'ca atanması öngörülmüştür.

6. 2802 sayılı Kanun'un itiraz konusu 28. maddesinin birinci fıkrasında kanun yolu incelemeleri sonucunda haklarında kanun yolu değerlendirme formu düzenlenecek kişiler; ikinci fıkrasında kanun yolu değerlendirme formunun düzenlenmesinde dikkate alınacak hususlar belirtilmiştir. Üçüncü fıkrafta hükmün onanmış veya bozulmuş olmasının tek başına olumlu veya olumsuz değerlendirme yapılmasını gerektirmediği, incelenen karara uygun muhalefet şerhi bulunması hâlinde olumsuz değerlendirme yapılamayacağı hüküm altına alınmıştır. Dördüncü fıkrafta bölge adliye mahkemeleri veya bölge idare mahkemeleri dairelerince yapılan istinaf kanun yolu incelemesi sonucunda ilk üç fıkrafta belirtilen ölçütler esas alınarak kanun yolu değerlendirme formunun düzenleneceği, aynı dosyaya ilişkin olarak istinaf kanun yolu incelemesi sonucu düzenlenen değerlendirme formu ile temyiz incelemesi sonucu düzenlenen değerlendirme formu arasında çelişki bulunması hâlinde temyiz mercilerince düzenlenen değerlendirme formunun esas alınacağı belirtilmiştir.

7. Beşinci fıkrafta değerlendirme formunun kararı inceleyen heyetin başkanı tarafından düzenleneceği, hakkında değerlendirme formu düzenlenenlerin formun Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemine kaydedilmesinden itibaren bir ay içinde gerekçelerini belirtmek suretiyle değerlendirme formunun yeniden incelenmesini isteyebileceği ve yeniden inceleme talebinin başvuru tarihinden itibaren bir ay içinde incelemeyi yapan daire tarafından oyçokluğuyla karara bağlanacağı düzenlenmiştir. Altıncı fıkraya göre söz konusu fıkraların uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Yargıtay ve Danıştayın görüşü alınmak suretiyle HSK tarafından yürürlüğe konulan yönetmelikle belirlenecektir. Yedinci fıkrafta ise soruşturma, kovuşturma veya yargılamanın tamamlanması için öngörülen hedef sürelerin HSK'nın görüşü alınarak Bakanlık tarafından belirleneceği öngörülmüştür.

8. Anılan Kanun'un 33. maddesinin itiraz konusu kuralın da yer aldığı birinci fıkrasında ise birinci sınıf hâkim ve savcılarının başarılı olup olmadıklarının değerlendirilmesinde dikkate alınacak hususlar belirlenmiştir.

9. Bakılmakta olan dava ilk derece mahkemesinde görülmekte olan iş kazası nedeniyle açılan tazminat davasıdır. Bakılmakta olan davanın konusu ve bulunduğu aşama gözetildiğinde itiraz konusu kuralların uyuşmazlığın çözümünü olumlu ya da olumsuz yönde etki edecek nitelikte olmadıkları anlaşılmaktadır.

10. Açıklanan nedenle kuralların bakılmakta olan davada uygulanma imkânı bulunmadığından başvurunun Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle reddi gerekir.

III. HÜKÜM

A. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 353. maddesinin (1) numaralı fıkrasının;

1. (a) bendinde yer alan "...kesin..." ibaresinin,

2. (a) bendinin 22/7/2020 tarihli ve 7251 sayılı Kanun'un 35. maddesiyle değiştirilen (6) numaralı alt bendinin,

B. 26/9/2004 tarihli ve 5235 sayılı Adlî Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun'un;

1. 25. maddesinin,

2. 39. maddesinin birinci fıkrasının (4) numaralı bendinin,

3. 18/6/2014 tarihli ve 6545 sayılı Kanun'un 50. maddesiyle değiştirilen 43. maddesinin birinci fıkrasının "...daire üyeleri ise en az birinci sınıfa ayrılmış olup, birinci sınıfa ayrılmayı gerektiren nitelikleri yitirmemiş adli yargı hâkim ve savcıları arasından..." bölümünün,

C. 24/2/1983 tarihli ve 2802 sayılı Hakimler ve Savcılar Kanunu'nun;

1. 1/7/2016 tarihli ve 6723 sayılı Kanun'un 25. maddesiyle yeniden düzenlenen 28. maddesinin,

2. 22/12/2005 tarihli ve 5435 sayılı Kanun'un 16. maddesiyle değiştirilen 33. maddesinin birinci fıkrasında yer alan "...kanun yolu değerlendirme formları..." ibaresinin,

itiraz başvurusunda bulunan Mahkemenin bakmakta olduğu davada uygulanma imkânı bulunmadığından bu maddelere, bende, alt bende, bölüme ve ibarelere yönelik başvurunun Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle REDDİNE 6/3/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Esas Sayısı : 2025/54

Karar Sayısı : 2025/50

Başkan
Kadir ÖZKAYA

Başkanvekili
Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili
Basri BAĞCI

Üye
Engin YILDIRIM

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Üye
Yıldız SEFERİNOĞLU

Üye
Selahaddin MENTEŞ

Üye
İrfan FİDAN

Üye
Kenan YAŞAR

Üye
Muhterem İNCE

Üye
Yılmaz AKÇİL

Üye
Ömer ÇINAR

Üye
Metin KIRATLI